

Михайлова-Мръвкарлова, Мария. Кримскотатарско-български речник. Балчишки говор. София: Авангард Прима, 2012. 294 с.

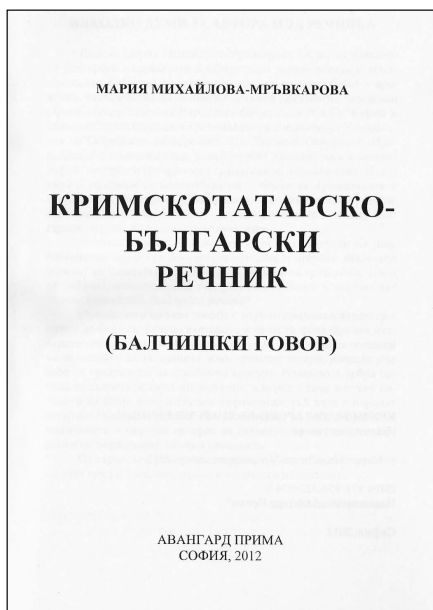
Милена Йорданова
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Доц. Мария Михайлова-Мръвкарлова е автор на първия кримскотатарско-български речник, чийто словник е изграден на основата на балчишкия говор на кримскотатарския език. Речникът представлява мащабно изследване с научно-приложен характер, за осъществяването на което е била необходима събирателска дейност в продължение на десетки години. Именно поради факта, че речникът е изготвен на базата на лексика, събирана от информатори от Североизточна България, той се отличава значително от другите двуезични татарски речници, които са изготвени предимно на основата на писмени текстове.

Идеята за създаването на „Кримско-татарско-български речник“ принадлежи на видния тюрколог, дългогодишен преподавател в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и колега на авторката – проф. Емил Боев. Речникът представлява своеобразно продължение на дипломната работа на М. Михайлова-Мръвкарлова, защитена през 1961 г. Съставителката приема предизвикателството да реализира този научен проект и с пословичната си отдаденост на изследователската работа успешно довежда докрай това свое начинание, материала за което събира в продължение на

близо 50 години.

В „Кримскотатарско-български речник. Балчишки говор“, освен традиционната татарска лексика, са включени лексеми и с тюркски, арабски или персийски произход, които са навлезли в езика в по-стари времена и понастоящем не се възприемат като заемки. Авторката подчертава, че съвсем съз-

натурално не включва думи от чужд произход (визират се основно такива от международната лексика или от руски език, както и някои чуждици от западноевропейските езици, вероятно преминали посредством българския език), тъй като целта на изследването е да се регистрира и съхрани именно „основният речников фонд, старите татарски думи и изрази“ (с. 8).

Словникът обхваща около 8500 лексикални единици, структурирани в речникови статии. Татарските лексеми са написани на кирилица. Посочването на ударенията не само улеснява ползвателя, но то е изключително важно при някои омографи, при които акцентологичната диакритика има смисловоразличителна функция.

Изключително положителен аспект на *„Кримскотатарско-български речник. Балчишки говор“* е, че освен превода на лексемите се посочват примери със съответната дума, както и фразеологизми и гатанки, които също са преведени на български език. Висока оценка за труда на авторката се съдържа в обстоятелството, че тя се е постарала да намери съответствие на всяка включена в речника дума, като описателно се предават единствено реални, за които липсва еквивалент в българския език.

В предговора на речника са отбелязани и някои „фонетични отклонения“, констатирани в говора на младото поколение, което поради различни историко-културни причини остава под силно турско влияние. Освен във фонетично отношение турският език е оказал влияние и върху лексиката, включително и на по-възрастното поколение, което постепенно през втората половина на XX век започва да използва турския еквивалент вместо татарската дума, активна допреди 50–60 години.

Изключително полезно е включването в книжното тяло на карта на Южна Добруджа, върху която са обозначени селищата в Балчишко, в които е събиран материалът от информаторите. Съдържащите се в речника приложения-скици представляват ценно допълнение, тъй като благодарение на тях читателят успява да придобие ясна представа за отделните елементи на традиционни битови оръдия на труда, характерни за изследвания регион.

В годината на честването на шестдесетата годишнина от основаването на Катедрата по тюркология и алтаистика дългогодишният преподавател в специалност „Тюркология“ доц. Мария Михайлова-Мръвкарва издава респектиращ лексикографски труд с научно-приложен характер, който е насочен както към специалисти тюрколози, така и към българисти, към студенти с филологически профил, към историци, етнографи и други изследователи, към всички, проявяващи интерес към езика и културата на татарите по българските земи. Качествата на речника са несъмнени и той естествено е ценен справочник и за част от носителите на татарския език, които биха могли чрез него да разширят традиционния си речев словник, запознавайки се с

лексиката, използвана от техните предци. Не бива да се пропусне и веща-та редакторска работа на тюрколога доц. Юлия Кирилова, която допринася за утвърждаването на новия речник като един сериозен справочник за регистрираната кримскотатарска лексика от региона на българското Северно Черноморие.

Благодарение на *„Кримскотатарско-български речник. Балчишки говор“*, от една страна, се съхранява типичната лексика от основния речников фонд на татарите, населяващи предимно североизточните български земи, от друга страна, се поставят основите за реализирането на съпоставителни лингвистични изследвания на два типологично различни езика, които са в непосредствен контакт.

Milena Yordanova

✉ Sofia University „St. Kliment Ohridski“
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
1504 Sofia, Bulgaria
e-mail: yordanova_milena@yahoo.com